

УДК 342.9

ПЕТРОВСЬКИЙ А.В.

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРИТЯГНЕННЯ
ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КЕРУВАННЯ
ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ**

З'ясовано зміст об'єктивної сторони керування транспортним засобом в стані сп'яніння. Розглянуто можливі випадки звільнення від адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом в стані сп'яніння. Виокремлено процесуальні недоліки провадження у справах про адміністративні правопорушення за ст. 130 КУпАП. Запропоновано положення щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, стан сп'яніння, керування транспортним засобом, малозначність, строки накладення адміністративних стягнень.

Выяснено содержание объективной стороны управления транспортным средством в состоянии опьянения. Рассмотрены возможные случаи освобождения от административной ответственности за управление транспортным средством в состоянии опьянения. Выделены процессуальные недостатки производства по делам об административных правонарушениях по ст. 130 КУоАП. Предложено положение по совершенствованию действующего законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: административная ответственность, состояние опьянения, управление транспортным средством, малозначительность, сроки наложения административных взысканий.

The content of the objective control side of the vehicle in the state of intoxication is clarified. Possible cases of exemption from administrative responsibility for driving a vehicle in a state of intoxication are considered. The procedural shortcomings of the proceedings in cases of administrative violations under art. 130 CUoAO. The article proposes provisions for the improvement of the current legislation in this area.

Key words: administrative liability, drunk condition, vehicle control, insignificance, time limits for imposing administrative penalties.

Вступ. Статистика показує, що незважаючи на правові, організаційні, матеріально-технічні та інші заходи, які вживаються державою, доволі високим залишається ризик заподіяння шкоди життю і здоров'ю учасників дорожнього руху. Негативні тенденції в даній сфері зберігаються.

Проблема запобігання правопорушенням, пов'язаним з керуванням транспортним засобом особою, яка перебуває в стані сп'яніння, є комплексною і вимагає для свого рішення спільних зусиль державних органів усіх гілок влади.

Постановка завдання. З'ясувати зміст об'єктивної сторони керування транспортним засобом в стані сп'яніння. Розглянути можливі випадки звільнення від адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом в стані сп'яніння. Виокремити процесуальні недоліки провадження у справах про адміністративні правопорушення за ст. 130 КУпАП. Запропонувати положення щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Результати дослідження. Відповідно до існуючих адміністративно-правових норм не у всіх випадках вдається притягнути до адміністративної відповідальності водіїв транспортних засобів, що знаходяться в стані сп'яніння.

Нині в українському законодавстві здійснюються пошуки найбільш ефективних заходів адміністративного впливу на осіб, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння. По-

силення адміністративної відповідальності за відповідні правопорушення супроводжується змінами юридичних ознак об'єктивної сторони складу адміністративних правопорушень, вдосконаленням адміністративних процедур виявлення, припинення фактів керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані сп'яніння, і провадження у справах про адміністративні правопорушення. На вдосконалення законодавства спрямовані деякі законопроекти, зокрема щодо криміналізації даного діяння.

Проте усі зусилля не дозволяють викоринити факти керування транспортними засобами водіями в стані сп'яніння, до вирішення даної проблеми слід підходити системно. Необхідно виробити заходи, спрямовані не тільки на посилення відповідальності, а й на попередження фактів керування транспортними засобами водіями в стані сп'яніння.

Наявність самої лише формальної можливості притягнути до відповідальності особу, яка керує автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, ще не означає її повноцінну реалізацію на практиці. Тобто, не завжди той, на кого поліцейські склали протокол за ст. 130 КУпАП, отримує відповідне покарання.

Згідно з ст. 130 КУпАП, громадянина може бути притягнуто до адміністративної відповідальності за одне з таких діянь:

– керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції;

– передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів;

– відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

– вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду [1].

Але дуже часто органи або посадові особи, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність у даній сфері, використовуючи недосконалість норм КУпАП, надають змогу особі уникнути відповідальності.

Зокрема, згідно з ст. 17 КУпАП, особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності. Своєю чергою, ст. 18 КУпАП вказує, що не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода. Прикладом, коли особа діє в стані крайньої необхідності, може слугувати термінове доставлення водієм, який перебуває в стані сп'яніння, людини, яка має проблеми зі здоров'ям, до лікарні. Але за умови, якщо така небезпека за конкретних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

Наприклад, Новотроїцький районний суд Херсонської області встановив, що 17 червня 2018 року, о 23-00 год., гр. ОСОБА_1, перебуваючи в с. Громівка на вул. Центральній, керував мотоциклом «MT-10-36» (державний номер 99-50 ХОК) в стані алкогольного сп'яніння, огляд на стан сп'яніння зі згоди водія у встановленому законом порядку проводився із застосуванням приладу «DRAGER» в присутності двох свідків. Результати тесту 0,47% проміле.

ОСОБА_1 в судовому засіданні вину не визнав, пояснив, що зранку випив пляшку пива. Але ввечері дружині стало зле, вона почала втрачати свідомість, тому він вимушений був сісти за кермо, з метою якнайшвидшого доставлення її до медичного закладу. Не викликав швидку, оскільки дружина вже втратила свідомість і потрібно було дуже швидко дістатись до найближчої лікарні. Тоді він посадив її в коляску мотоцикла, аби доїхати до лікарні швидше за швидку, яка б мала їхати 60 км з райцентру. Дорогою до медичного закладу в с. Громівка його зупинили пра-

цівники поліції та склали на нього протокол. Про стан здоров'я дружити відразу не повідомив поліції, бо розгубився.

Перевіривши матеріали справи, суд дійшов висновку, що в діях ОСОБИ_1 є склад адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 130 КУпАП, проте провадження в справі слід закрити, оскільки за вищевказаних умов дії ОСОБИ_1, відповідно до положень ст. 18 КУпАП, суд вважає крайньою необхідністю, що підтверджується довідкою Новотроїцького центру первинної медичної допомоги про те, що ОСОБА_2, дійсно зверталася за допомогою 17.06.2018 року, діагноз: артеріальна гіпертензія [2].

Ще одним із способів ухилення від відповідальності за керування транспортним засобом в стані сп'яніння є передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу.

Так, відповідно до статті 21 КУпАП, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, крім посадової особи, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу.

Наприклад, Чорнобаївський районний суд Черкаської області у своєму рішенні від 01.08.2018 року встановив, що, відповідно до протоколу про адміністративне правопорушення від 7 травня 2018 року серії БР № 058378, ОСОБА_1 7 травня 2018 року о 22:35 по вул. Центральній у смт. Чорнобай Чорнобаївського району Черкаської області керувала автомобілем «ОPEL OMEGA» (д. н. з. НОМЕР_1) у стані алкогольного сп'яніння. Огляд на стан сп'яніння проводився у Чорнобаївській ЦРЛ. Своїми діями ОСОБА_1 порушила п. 2.9 (а) Правил дорожнього руху України, за що ч. 1 ст. 130 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність. У судовому засіданні представник ОСОБА_2 подав клопотання СТОВ «Першотравневе» про передачу матеріалів стосовно ОСОБИ_1 на розгляд трудового колективу.

Зі змісту вказаного клопотання вбачається, що на загальних зборах розглянуто питання про передачу адміністративних матеріалів стосовно ОСОБИ_1 на розгляд трудового колективу з огляду на те, що він сів за кермо у зв'язку з крайньою необхідністю. При цьому трудовий колектив зобов'язався здійснити заходи виховного характеру, спрямовані на недопущення вчинення ОСОБОЮ_1 адміністративних правопорушень та на його перевиховання і виправлення.

З огляду на викладене, враховуючи особу ОСОБИ_1, яка характеризується позитивно; відсутність обтяжуючих обставин, беручи до уваги, що вчинене ОСОБОЮ_1 адміністративне правопорушення не потягло значних негативних наслідків, суд вважає за доцільне застосувати до ОСОБИ_1 заходи громадського впливу, у зв'язку з чим клопотання трудового колективу СТОВ «Першотравневе» підлягає задоволенню [3].

Іншим прикладом, коли за об'єктивних причин особу може бути не притягнуто до адміністративної відповідальності, є застосування ст. 22 КУпАП під час вирішення питання про притягнення до відповідальності. Відповідно до положень цієї норми, за умови малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. Відповідно до вимог ч. 2 ст. 284 КУпАП, під час оголошення усного зауваження вноситься постанова про закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення. Проблема в тому, що визначення меж самого поняття «малозначності» в законодавстві відсутнє. І тому суди на власний розсуд тлумачать це поняття і в кожному конкретному випадку по-різному обґрунтовують підстави для закриття справи. Зокрема:

– у суд ОСОБА_1 з'явився, вину визнав та просив не призначати суворого стягнення через тяжкий стан здоров'я, пов'язаний з пораненням, отриманим під час виконання військового обов'язку щодо захисту України. Суд, враховуючи зміст вчиненого правопорушення, повного визнання вини ОСОБОЮ_1 у вчиненні даного правопорушення, а також те, що останній є інвалідом війни, учасником бойових дій, доходить висновку, що допущене ним правопорушення не потягло за собою тяжких наслідків, а тому вважає можливим звільнити останнього від адміністративної відповідальності у зв'язку з малозначністю, обмежившись лише усним зауваженням [4];

– враховуючи обставини вчиненого порушення, зокрема, величину вмісту алкоголю, яка на 0,17% перевищила дозволене значення, суд вважає за можливе застосувати до правопорушника ст. 22 КУпАП, та звільнити його від відповідальності, обмежившись усним зауваженням [5];

– враховуючи характер вчиненого правопорушення, особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують по-

карання та відсутність обтяжуючих обставин, з огляду на те, що єдиним видом діяльності ОСОБИ_1 є здійснення перевезень транспортним засобом, що він є єдиним годувальником в родині, має на утриманні тяжко хвору матір, широко кається стосовно вчиненого, суд доходить висновку про можливість звільнення ОСОБИ_1 від адміністративної відповідальності, обмежившись усним зауваженням [6];

– судом враховуються такі обставини:

а) правопорушник вперше притягується до адміністративної відповідальності, характеризується за місцем проживання виключно позитивно, має на утриманні двох неповнолітніх дітей, у вчиненому широко кається, його діями не було завдано значної (тяжкої) шкоди громадянам, державі та суспільним інтересам;

б) правопорушник є учасником бойових дій, захищав кордони нашої Батьківщини, сприяючи встановленню безпеки та миру на території нашої держави;

в) вчинення адміністративного правопорушення спричинила виключна обставина, сварка з дружиною, а тому його дії, насамперед, можуть радше вказувати на необачність у вчиненому, ніж стверджувально вказувати на його водійську некомпетентність. Перелічені обставини вказують на малозначність вчиненого ним адміністративного правопорушення [7].

Одним з найбільш розповсюджених способів уникнення відповідальності за керування транспортним засобом в стані сп'яніння є закінчення строків накладення адміністративних стягнень.

Так, відповідно до п. 7 ст. 247 КУпАП, провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю у разі закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу. Своєю чергою, згідно з ч. 2 ст. 38 КУпАП, якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а за умови тривалого правопорушення – не пізніше як через три місяці з дня його виявлення.

Тут є два варіанти. В першому випадку порушник може спробувати домовитися із посадовими особами поліції і справа надійде на розгляд до суду після спливу строків притягнення особи до відповідальності або ж майже перед їх закінченням. Інший варіант – особа може спробувати домовитися з суддею, щоб її справу було розглянуто після закінчення визначених в ст. 38 КУпАП строків. В цьому випадку з метою затягування часу суди свідомо йдуть на порушення вимоги ч. 1 ст. 277 КУпАП, яка визначає, що справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Ще однією потенційною можливістю закрити справу є порушення порядку огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Такий огляд повинен проводитись виключно з дотриманням вимог Кодексу України про адміністративні правопорушення, Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду [8] та Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції [9].

Наведемо приклад. Фабула ст. 130 КУпАП передбачає відповідальність за відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. А встановлений порядок передбачає, що у разі незгоди водія на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Тобто відповідальність може наставити лише за умови, коли водій двічі відмовляється від проходження огляду – на місці і в закладі охорони здоров'я. Але часто поліцейські складають протокол за відмову від проходження огляду на місці, що надалі може бути підставою для закриття справи.

Останнім часом з'явилися законопроекти, які спрямовані на усунення деяких вищезазначених прогалин.

Зокрема, відповідно до проекту Закону України від 14.11.2017 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху», пропонуються наступні зміни до КУпАП:

– у статті 21 частину першу після слів «крім посадової особи» доповнити словами і цифрами «та особи, яка вчинила правопорушення, передбачені частинами другою і третьою статті 126 та статтею 130»;

– статтю 22 доповнити Приміткою такого змісту: «Примітка. Положення цієї статті не застосовуються до правопорушень, передбачених частиною четвертою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 1222, 1224, частиною третьою статті 123, частинами другою – четвертою статті 126 та статтею 130»;

– статтю 38 після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту: «Адміністративне стягнення за вчинення правопорушень, передбачених статтею 130 цього Кодексу, може бути накладено протягом року з дня його виявлення» [10].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що поступово законодавець намагається поліпшити ситуацію, яка склалася у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема щодо запобігання керування транспортними засобами в стані сп'яніння. Але увага, насамперед, зосереджується на посиленні санкцій, тоді як врегулювання потребують саме процесуальні аспекти притягнення винних до адміністративної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page7>.

2. Постанова Новотроїцького районного суду Херсонської області від 06.07.2018 у справі про адміністративне правопорушення № 3/662/545/2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75155881>.

3. Постанова Чернобаївського районного суду Черкаської області від 01 червня 2018 року у справі про адміністративні правопорушення № 709/879/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74778538>.

4. Постанова Корсунь-Шевченківського районного суду Черкаської області від 10.07.2018 року у справі про адміністративне правопорушення № 699/594/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75212623>.

5. Постанова Теофіпольського районного суду Хмельницької області 10 липня 2018 року у справі про адміністративне правопорушення № 685/753/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75238816>.

6. Постанова Богунського районного суду м. Житомира від 06.07.2018 року у справі про адміністративне правопорушення №295/4647/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75136184>.

7. Постанова Новоархангельського районного суду Кіровоградської області від 06.07.2018 року у справі про адміністративне правопорушення № 394/443/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75177789>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>.

9. Наказ МВС та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>.

10. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху» від 14.11.2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62877.